

به نام خدا

ادبیات کودکان

دکتر رزاقی

دانشگاه فرهنگیان آران و بیدگل

ارائه تعاریف از ادبیات کودکان

ارائه تعریف کامل و جامع از ادبیات کار دشواری است

ژان پل سارتر تعریف کاملی از ادبیات دارد و گفته است: مجموعه تظاهرات هنری هر قوم که در قالب کلام ریخته شده ادبیات آن قوم به شمار می آید.

به طور کلی ادبیات را به شکل زیر نیز تعریف کرده اند: چگونگی تعبیر و بیان عواطف و افکار به وسیله کلمات در شکل ها و صورت های مختلف.

تعریف کلی ادبیات با ادبیات کودکان تفاوت چندانی ندارد اما در ادبیات کودکان افراد کم تجربه مخاطب قرار میگیرند و عوامل چندی در آسیب پذیری و حساسیت موضوع دخیل است از جمله محدودیت های زمانی و تجربی.

تعریف بسیاری از ادبیات شده است از جمله تعریف پل هاراز و تعریفی که در فرهنگ روانشناسی آمده است. زمانی می توان تعریف جامع و مانعی از ادبیات کودک که توجه خاص نسبت به تفاوت های فردی کودکان در مقایسه با بزرگسالان مبذول داشت همچنین هدف اصلی ارضای نیاز های روانی- اجتماعی کودکان را نیز نباید فراموش کرد.

ادبیات کودکان میتواند:

- ۱_ فرصت هایی برای کسب تجارب و اطلاعات گوناگون برای کودک فراهم سازد.
- ۲_ موجب رشد امیال کودکان شود و اثر عمیقی در فکر و روحیه کودک به جا بگذارد.

منظور از ادبیات کودکان:

منظور از ادبیات کودکان مجموعه ای از کتب داستانی شعر و کتاب های غیر داستانی که تا سنین 15 سالگی برای کودکان نوشته می شود و به طور غیر مستقیم به آن ها آموزش می دهند.

تاریخچه ی ادبیات درجهان

تعیین تاریخ دقیق و معین به عنوان مقطعی مطمئن برای شروع ادبیات کودکان کار دشواری است اما می توان نخستین زمزمه های مادران برای کودکانشان را به عنوان ادبیات شفاهی کودکان دانست .

توجه به علل و انگیزه های رفتار انسان از قرن هفدهم آغاز شد قرن هفدهم را می توان آغاز تالیف کتاب کودک دانست

در اواخر قرن هفدهم و در اوایل قرن هجدهم میلادی شارل پرو در فرانسه به جمع اوری داستانها و افسانه های عامیانه پرداخت و باین کار اساس ادبیات کودکان را پایه گذاری کرد

ازاین زمان به بعد افرادی چون جیمز جانی وی -جان بانیان -برادران گریم -پل هازارد وپرولت اقدام به فعالیت هایی در خصوص ادبیات کودکان کردند

ژان ژاک روسو تحولاتی در رواج افکار او تغییرات انقلابی مردم به ویژه مربیان به وجود آورد .

در قرن نوزدهم هانس کریستن اندرسن پدر ادبیات کودکان مفهوم ادبیات کودکان را به معنی امروزی خود بیان کرد . قرن بیستم قرن کودک نامیده شد .

جنگ و پیامد های آن موجب بروز نظریه های جدید در تغییر جهت ادبیات شد .

از اواخر قرن بیستم رشد فلسفه دیویی کم کم تفاهم و الفت بین المللی موجب تاسیس سازمانها و انجمن های بین المللی مختلف شد .

تاریخچه ادبیات کودک در ایران

اکنون در قرن بیست و یکم ادبیات کودکان خصوصیات متمایز از گذشته دارد و صرفاً برای جنبه های تربیتی و تفریحی نگاشته نمی شود بلکه چون پلی بین کودک و سایر انسانها و جهان پیرامون او می باشد. با وجود قدمت آموزش و پرورش در ایران ادبیات کودکان به مفهوم امروزی خود طفلی نوپاست علت اصلی آن :

۱- توجه صرف به آینده کودک

۲- طرز تفکر بزرگسالان نسبت به کودکان

در ایران ادبیات عامیانه به صورت ادبیات شفاهی و غیر مکتوب رایج بوده از جمله آثار مکتوب سیاست نامه و قابوس نامه و گلستان و بوستان سعدی و مثنوی مولوی و اردشیر بابکان است.

ادبیات به مفهوم نوین خود نزدیک به یک قرن است که در ایران به وجود آمده و از افرادی چون صبحی مهتدی و جبار عسگرزاده (باغچه بان) می توان نام برد.

در زمان مشروطه حاج میرزا یحیی دولت آبادی بنیان گذار مدارس و موسسات فرهنگی در ایران است و مجله سپیده ی فردا یکی از اهداف اصلی آن آموزش روش های نوین آموزش و پرورش به مربیان و معلمان این موسسات بود. و در سال ۱۳۴۰ اولین کتاب درسی به صورت نوین توسط دکتر علی اکبر شعاری نژاد تدوین شد.

اهداف و وظایف ادبیات کودکان

قبل از هر چیز باید بدانیم اصولاً هدف از ادبیات چیست؟

از نظر او کر لو نند:

ادبیات باید برای نیازهای خاص گروه های خاص از خوانندگان در یک زمان خاص عرضه شود نتیجه آنگاه لذت بردن از زیبایی خواهد بود و این همان چیزی است که منظور ادبیات است. ذوق فرهنگ و هدف هایی نظیر اینها سرانجام به خودی خود حاصل خواهد شد.

تقسیم نیازهای انسان از سوی لیپرت

۱- نیازهایی که به گسترش دیده فرد بستگی دارد >پرورش استعداد های تخیل احساس استدلال و....<

۲- نیازهایی که به شناخت جهان ارتباط پیدا می کند.<کسب دانش>

نیازهای کودکان با خواسته های بزرگسالان متفاوت است ارضای خواسته های آنان باید با ظرافت و دقت خواص صورت گیرد .

اهداف ادبیات کودکان

۱- شناساندن ذات حق ۲- خویشتن سازی ۳- شناخت محیط ۴- ایجاد لذت ۵- آموزش

۶- عادت دادن به مطالعه ۷- ارضای نیازهای عاطفی و روانی کودک

۸- برانگیختن نیروی کنجکاوی ۹- ارضای نیروی کنجکاوی ۱۰- ایجاد اعتماد به نفس

۱۱- ایجاد روابط و تفاهم بین المللی ۱۲- شکوفایی استعدادهای نهفته کودک ۱۳- پرورش نیروی تشخیص ۱۴- تقویت و پرورش نیروی تخیل

فصل دوم: ویژگی و کاربرد ادبیات کودکان

برای رشد نمی توان تعریف واحدی ارئه داد زیرا رشد را از جهان مختلف تعریف کرده اند .

در لغت : به معنی افزایش کمی و کیفی پیوسته و دائمی موجود زنده است .

تقسیم بندی رشد

۱- رشد طبیعی : بین انسان و حیوان مشترک است و نشانگر افزایش کمی اندازه ی اندام های مختلف می باشد.

رشد را به دو دسته تقسیم کرده اند :

۲- رشد محیطی: در آن یادگیری اهمیت زیادی دارد و اگر فرد مورد آموزش قرار نگیرد رشدی صورت نمی گیرد.

رشد از دیدگاه اسلام

کلمه رشد در متون اسلامی به هدایت، نجات، صلاح، کمال و یافتن راه مستقیم تعبیر شده است

بیان تقسیم بندی پیاژه از مراحل رشد

طبق نظر پیاژه رشد برای سازگاری موجود زنده با محیط و حفظ تعادل ارگانیسم در ادوار مختلف زندگی است.

تعریف رشد از دیدگاه پیاژه

از نظر روانشناسی و تعلیم و تربیت مراحل مختلف کودکی و نوجوانی به شرح زیر تقسیم می شود :

(الف) سالهای قبل از دبستان یعنی تا ۶ سالگی : رشد جسمانی و روانی کودک بسیار سریع است یویژه تا سن ۲ سالگی .

(ب) سالهای اول دبستان یعنی ۶ تا ۷ سالگی : تغییراتی از نظر جسمی در کودک رخ می دهد .
قد می کشد دندانهای شیری اش می ریزد بدنش قدرت تقلا میابد

از خصوصیات دیگر این دوره تقلید و خیالپردازی استقلال طلبی و عدالت خواهی است .

(ج) سالهای میانه دبستان یعنی ۸ و ۹ سالگی : حس استقلال طلبی کودک بیش از گذشته می شود ماجراجو و کنجکاو است

(د) سالهای آخر دبستان یعنی ۱۰ تا ۱۱ سالگی

(هـ) سالهای نوجوانی دبستان یعنی ۱۲ و ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ سالگی

پیاژه مراحل رشد را به شکل زیر تقسیم بندی کرده است :

(الف) مراحل حسی - حرکتی (از آغاز تولد تا ۱۸ ماهگی).

(ب) مراحل پیش عملکردی (از یک سال و نیم تا حدود ۷ سالگی).

(ج) مرحله عملکردهای عینی (از ۷-۸ سالگی تا حدود ۱۱-۱۲ سالگی)

(د) مرحله عملکردهای صوری (قیاسی) (از ۱۱-۱۲ تا حدود ۱۴-۱۵ سالگی)

مراحل مختلف رشد از نظر پیاژه

وضعیت خود مرکز بینی (رشد فکر)	آمادگی علامت سازی (رشد زبان)
ضعف تشخیص تفاوت میان: خود بدنی و محیط خارج	دوره حسی- آمادگی علامت سازی (توانایی جانشین سازی) هنوز ظاهر نشده است
ضعف تشخیص میان -عینی و ذهنی -علامت و موضوع (صورت ومعنا) -نظر خود و نظر دیگران -ابعاد مختلف (یعنی کودک در آن واحد یک بعد از واقعیت را می بید)	دوره پیش عملیاتی- رشد کار کرد های علامتی - کودک به یادگیری علایم می پردازد و از آنها برای توصیف واقعیتها استفاده می کند

دوره عملیاتی عینی - کودک می آموزد که با استفاده از علایم به خواندن و نوشتن ریاضیات و طبق بندی و حل مسایل منطقی با محتوای عینی و مادی پردازد	ضعف تشخیصی تفاوت میان :- عینی و ذهنی (این ضعف با تمام شدن این دوره تقریباً از بین می رود) - تفکر و موضوع فکر - اظهار نظر درباره واقعیت و شرایط واقعی
دوره عملیات صوری نوجوان می تواند در روشهای منطقی و نظری از علایم استفاده کند - در نبود امور واقعی می تواند ساخته های ذهنی را به کار گیرد .	- ضعف تشخیص این مساله که در تفکر همه چیز ممکن است . ولی در واقعیت چنین نیست .

نتیجه : ۱) رشد شناختی قدرت تشخیصی و هماهنگی در سطوح بالا تر را دایم افزایش می دهد .	
۲) توانایی فکری فرد پیوسته قابل انعطاف تر و پویا تر و منطقیتر می شود	
۳) آمادگی علامت سازی برای به وجود آمدن روش علامتی انتزاعی رشد می یابد	
۴) جهان واقعی از صورت سحر آمیز در می آید و حالت عینی و علمی به خود می گیرد	

مراحل رشد از دیدگاه اسلام

اسلام به مسئله رشد بسیار اهمیت می دهد و هدف از این توجه خاص رساندن انسان به غایب اصلی و نهایی او می باشد که همان رسیدن به فطرت والای انسان و شناخت حقیقی و واقعی خداوند است از جمله این عواملی که اسلام در رشد فطرت می داند عامل فطرت می داند عامل فطرت و وراثت و محیط و خانواده است

در متون اسلامی مراحل رشد در سه دوره هفت ساله خلاصه می شود . امام صادق (ع) می فرمایند: بگذار فرزندت هفت سال اول (دوره سیادت) را بازی کند . در سال دوم (دوره اطاعت و گردن نهادن او) به تربیت او پرداز و از هفت سال سوم با او مشاورت و ملازمت کن.

نیازها و علاقمندیهای کودک در خواندن:

نیازهای اساسی انسان از نظر ابراهام مازلو

۱- نیازهای زیستی ۲- نیازهای ایمنی ۳- نیاز به عشق و تعلق به دیگران

۴- نیاز به احترام شان اجتماعی ۵- نیاز به تحقق نفس و خویشتن سازی

۶- نیازهای یادگیری و فهمیدن ۷- نیازهای زیبا شناختی

نیازهای اساسی انسان

* بزرگسالان دارای طرز تفکر معین و عقاید شکل گرفته ای هستند.

* در بزرگسالان تقریباً خلق و خوی تغییر نمی کند.

* کودک در دنیای خیالی زندگی می کند در نتیجه خواندن و مطالعه یکی عوامل مهم سازندگی کودک است .

کورپسکایا می گوید :

کتابیکه در دوران کودکی خوانده می شود ممکن است چنان بر آدمی اثر بگذار که تاثیر آن در تمام دوران زندگی برجا بماند .

پیامبر اکرم (ص) می فرمایند : هر کس که نزد او کودکی است در برخورد با او باید کودکانه (منظور سخن به اقتضای حال گفتن است) رفتار نمایند.

تقسیم بندی کتابها و مطالب خواندنی کودکان بر اساس نظر رشد آنها

- ۱- در سنين قبل از دبستان يعنى تا ۶ سالگى : سريعترين مرحله رشد جسمى و روانى در اين دوره قدرت تمرکز کودک بر مطالب کم است و توصيف و توضيح مطالب بايد بر عهده تصاویر گذاشته شود چرا که تصاویر و اشکال در ذهن کودک بهتر از کلام جا می گیرد
 - ۲- از سن ۶ سالگى به بعد : سن یادگیری و رشد قدرت خواندن کودک در اين دوره بايد مطالب با توجه به علاقه شديد او به خواندن تهيه شود تا بتواند حس کنجکاوى او را ارضا سازد پس آثار مکتوب بايد سازنده تهيه شود و معلومات او را به روشى ساده بيفزايد . علاقه کودک در اين سنين به داستان های کوتاه و يا مجموعه داستان ها زياد است
 - ۳- ۹ سالگى و ۱۰ سالگى : نگرش انتقادى دارد حس استقلال طلبى او نسبت به بزرگ تر ها بيش از گذشته است . رفته رفته احاطه ابتدایى بر علوم پيدا پيدامی کند
 - ۴- سن ۱۰ و ۱۱ سالگى : دامنه لغات کودک افزايش می يابد و به معنای اصطلاحات و تعابير و استعارات ساده پى می برد می تواند با سبک های خاص ادبى آشنا شود . به ادبيات واقعى بيش از گذشته علاقه مند است . بيشتر از قبل ميل به مناظره و بحث و شرکت در جلسات بزرگ تر ها در او ديده می شود
 - ۵- نوجوانى : علايق نوجوان در اين صنف :
- جست وجوى جهان بينى و فلسفه ی خاص زندگى به –ماجرا های واقعى و شرح حال ها و کتاب های مذهبی و تاريخ و اکتشافات و اختراعات و مبارزات اجتماعى
- برای انتخاب کتاب خوب بايد به عوامل زیر توجه شود :

۱-ظاهر کتاب ۲- باطن کتاب ۳- نویسنده . شاعر . مصور ۴- ناشر ۵- قيمت کتاب

کاربرد ادبیات کودکان در زندگی کودک :

- ۱- تقویت نیروی اندیشه کودک برای یافتن فلسفه ی زندگی
- ۲- درست جهت دادن به کودک برای خود شناسی و خدا شناسی
- ۳- انطباق دادن کودک با محیط ۴- سهمیم کردن کودک در سرنوشت خود
- ۵- کمک به پرورش صحیح عقلی و عاطفی کودک
- ۶- برآوردن احتیاجات کودک
- ۷- سبب رشد و تعالی به فضایل اخلاقی و انسانی و محکوم ساختن بدی ها
- ۸- آشنا کردن کودک با زبان و فرهنگ ملی

فصل سوم

شناخت انواع خواندنی های داستانی

شناخت انواع خواندنیهای کودکان و نوجوانان

خواندنی های کودکان و نوجوانان به نوشته ها و کتابهای گفته می شود که نویسنده یا خالق آن از هدف خاص آموزش و القای و ارائه آگاهیهای خاص تبعیت می کند.

اگر از نوع داستانی باشد شخصیت داستان متناسب با هدف تغییر و تحول می یابد و نتیجه گیری مستقیم یا پند و اندرز در آن کارهای علمی و سوال و جواب نیز مطرح می شود و آگاهیهای آن تابع واقعیتهایی است که بنابر خواسته نویسنده جابجا نمی شود

اهداف ادبیات کودکان در خود اثر مستتر است و این هدف از پیش ساخته نیست.

تنها اثری می تواند به عنوان یک اثر ادبی برای کودکان و نوجوانان شناخته می شود که هنرمندانه تنظیم شود و از زبان و بیانی گویا و رسا و گیرا و دلنشین و متناسب برخوردار باشد

- شکل گیری پیش زمینه ای از ادبیات در کودکان با آوای خوش مادران و دایگان قالب متلها و لالایی ها می باشد

بعد از این مرحله می توان ادبیات کودکان را به سه دسته تقسیم کرد:

۱- خواندنی های داستانی

۲- خواندنی های غیر داستانی

۳- شعر

انواع خواندنی های داستانی

- داستان کوبی قدیمی ترین شکل ادبیات است.
- بسیاری از ملت ها صاحب داستان هایی از روزگاران
- بسیار کهن می باشند مانند: مصر. چین. یونان و ایران
- در قرآن حتی به ارزیابی کیفیت قصه ها نیز توجه شده است .

تعریف داستان

داستان در معنی کلی آن : هرنوع حادثه و سرگذشتی که از نیروی تخیل نویسنده سرچشمه گرفته میشود

داستان : نوشته هایی است که در آن نویسنده فکر و هدف اصلی خود را در قالب حکایت و ماجرای به خواننده القا کند و می تواند به صورت تخیلی یا واقعی باشد

تقسیم بندی داستان ها

در داستان هدف های خاصی دنبال می شود و داستان ها بخش عظم ادبیات کودکان را در بر می گیرد

تقسیم بندی داستان ها از لحاظ موضوع و نوع پروراندن:

الف) داستان های واقعی ب) افسانه ها

داستان های واقعی

کودک از سنین ده سالگی به بعد دیگر با افسانه ها ارضا نمی شود و به سراغ

داستان هایی می رود که بتواند روایت انسان ها را تعبیر و تفسیر کند

الف) از طریق این داستان ها کودک در می آید که نه تنها کودکانی دیگر با عواطف مشابه وجود دارد بلکه بزرگسالانی نیز هستند که مسائل آنان را درک می کنند

ب) باید کودک را با اوضاع و احوال حاکم بر جامعه و روابط انسان ها آشنا سازد
ج) کلیه ضوابط داستان نویسی در آنها رعایت شود

دسته بندی داستان های واقعی :

۱- داستان هایی از صحنه های مختلف زندگی کودک

۲- داستان های حیوانی

۳- داستان های ماجراجویی

۴- داستان های تاریخی

۵- داستان های فوقاهای و طنز آمیز

۶- داستان های احساسی یا عاشقانه

افسانه ها : افسانه ها از قدیمی ترین نوع ادبیات هستند. افسانه داستان هایی از که بر واقعیت پایه گذاری نشده اند و حادثه ها و قهرمانان آنها زاینده خیالند و در آن از موجودات غیر واقعی مانند دیو و پری و آدم دریایی و غول و مانند آنها سخن گفته میشود .

افسانه ها عموماً درسی از کمک متقابل و همکاری و کوشش دسته جمعی در بردارد و بیانگر نیاز انسان در به دست آوردن عدالت است و سبب پرورش فکر کودکان می شود و پایانی خوش و عاطفی در بردارد

افسانه ها را می توان به دو دسته تقسیم می شود

الف) افسانه های عامیانه

ب) افسانه های جدید

افسانه های عامیانه

مهمترین انواع افسانه های عامیانه به شرح زیر است :

۱- افسانه های توام با تکرار

۲- افسانه های حیوانات سخنگو

۳- افسانه های جادویی

۴- افسانه های فکاهی

۵- افسانه های حماسی-قهرمانان

۶- افسانه های فلسفی – دینی

۷- افسانه های عاشقانه

افسانه های عامیانه

ساده ترین و کوتاه ترین نوع افسانه های عامیانه است .

مانند : دویدم و دویدم . مهمان های نا خوانده (ایرانی)

سه خرس یا سه خوک کو چولو (غیر ایرانی)

افسانه های حیوانات سخنگو و فکاهی

افسانه های حیوانات سخنگو : ۱- استعاره ۲- تمثیلی مانند : کلیله و دمنه

افسانه های فکاهی : نظیر " خاله خدیجه " و " خاله گردن دراز "

افسانه های حماسی – قهرمانان

باعث آشنایی کودکان با گذشته پر افتخار شان خواهد بود .

مانند: داستانهای "شاهنامه فردوسی" که به زبان ساده پرداخته شده

افسانه های فلسفی – دینی

این افسانه ها وسیله مناسبی برای پرورش اعتقاد کودکان و نوجوانان به مقام بلند انسانی و تقویت وغنی ساختن آنها است

افسانه های احساسی (عاشقانه)

ماننده: افسانه محبت – گل خندان و در گریان – باغ گل زرد

افسانه های جدید

باز سازی افسانه های کهن و مردمی و دارای تنوع موضوعی بسیار است منتهی با نیاز های روز جامعه و با مضامینی تازه که بتواند نیاز های روز مره خواننده را ارضاء کند .

تفاوت اصلی افسانه های جدید و عامیانه:

۱- افسانه های عامیانه در طول زمان و بدون مشخص بودن بعد آرمانی خاص آغاز شده

۲- افسانه های جدید با درون مایه اصیل از ذهن خلاق نویسنده ای خاص و در برهه خاصی از زمان خلق شده اند
مانند : افسانه های پینوکیو
که باز نویسی از افسانه آدمک چوبی است

فرهنگ عامه

از تعاریف گوناگونی که از فرهنگ وجود دارد. ادوارد تایلور در کتاب فرهنگ ابتدایی تعریف کاملی از فرهنگ ارائه می دهد:
فرهنگ یا تمدن مجموعه پیچیده ای است که در برگیرنده داستانیها اعتقادات هنر ها اخلاقیات قوانین و عادت و هر گونه توانایی دیگری است که به وسیله ی انسان به عنوان عضو جامعه کسب شده است . وضع فرهنگ میان جوامع گوناگون بشری تا جای که در اصول کلی قابل تحقیق باشد موضوعی است مناسب برای بررسی قوانین اندیشه و کنش انسانی

فرهنگ مردم ترجمه کلمه "فولکلور" است بسیاری از محققان فولکلور را فرهنگ عامه و شامل موضوع هایی می دانند که به طور شفاهی و دهان به دهان نقل شده است

سی. اس. برن موضوعاتی را که به نام فولکلور بررسی می شوند در سه مقوله فرعی قرار می دهند

الف) باور ها عرف و عادت مربوط به زمین و آسمان و گیاه .

ب) آداب و رسوم مربوط به نهادهای سیاسی و اقتصادی و اجتماعی .

ج) داستان ها و ترانه ها و ضرب المثل ها و داستانهای حقیقی و سرگرم کننده
* بیگانگی کودکان این سرزمین با فرهنگ عامه باستانی شان پیوند آنان را با تمدن و فرهنگ گرانقدر اجدادشان خواهد گسیخت و در نهایت سبب انحطاط فرهنگی آنان خواهد شد.

شناخت انواع خواندنی های غیرداستانی

برای پرسش های زیاد کودکان که پاسخ به همه آنها از دست مربیان و معلمان آنان بر نمی آید مطالب غیر داستانی می تواند تا حدی راهگشا باشد .
خواندنی های غیر داستانی به چند دسته فایل تقسیم می باشند :

۱- مطالب علمی

۲- مطالب مربوط به اجتماع و محیط

۳- زندگی نامه

۴- سفر نامه

۵- بازی ها و سرگرمی ها

۶- کتاب های مرجع و کتاب های لغت و دایره المعارف

۷- مطالبی در باره اختراعات و اکتشافات

۸- کتاب های دینی

هدف از این کتابها این است که :

- به کودک و نوجوان شناختی صحیح و واقع بینانه از خود و جهان اطرافش بدهد
- روابط علت و معلولی و قوانندیها
- سنتهای حاکم بر جهان هستی را برای کودک روشن کند .

فصل چهار: شعر کودک

هدف های رفتاری

- بیان ویژگیهای شعر
- توصیف شعر کودک و مضامین آن
- بیان نمونه ای از مضامین آموزشی و مضامین چند جنبه ای در شعر کودک
- بیان وزن هجایی و وزن عروضی
- توصیف صنعت تکریر و صنعت مطابقه (تضاد)
- بیان انواع شعر کودک
- بیان خلاصه اهداف اصلی شعر کودک

شناخت کلی از شعر کودک

تأثیر گذاری شعر بیشتر از نثر می باشد زیرا :

- یادگیری شعر به دلیل وجود وزن و نظم خاص سهل و آسانتر است .
- هر شعر وزن مخصوص به خود را با خود به همراه دارد .
- ابهام موجود در شعر
- اختصار کلام

تعریف شعر:

شعر کلامی است موزون و مقفی و خیال انگیز که مترجم احساسات و عواطف و نیازهای درونی انسان است.

ویژگی های شعر:

- ۱- از اصالت برخوردار باشد.
- ۲- هدف مشخص و معینی را از ابتدا دنبال کند.
- ۳- مضمون شعر باید درخور رشد فکری خواننده باشد.
- ۴- مفاهیم استفاده شده در شعر باید متناسب با قالب لطیف کلام باشد.
- ۵- باید روان خوانده شود و عبارت و وزن آن با مفهوم مناسب داشته باشد.
- ۶- آهنگین و امیخته به موسیقی باشد.
- ۷- سبب برانگیختن احساسات و عواطف باشد.

شعر کودک

- باید برای ورود به دنیای کودکان کاملاً با خصوصیات قردی کودک آشنا بود
- در شعر کودک رعایت قالب ذهنی و عاطفی او همچنین با به کارگیری معنی و لفظ ساده و روان و متناسب با فهم و شعور و احساس کودک ضروری است.

مضامین شعر کودک

- موضوع در شعر کودک می توان بسیار وسیع باشد.
- اما به شرط آن که برای او:
- قابل درک باشد
- مربوط به دنیای آنان بوده
- پیام ویژه آنان را به همراه داشته باشد
- تحویل و تکامل فکر کودک و تجربیات قبلی نیز مورد نظر باشد

مضامین شعر کودک :

۱- مضامین توصیفی

۲- مضامین تمثیلی

۳- مضامین رفتاری

۴- مضامین آموزشی

۵- مضامین چند جنبه ای

مضامین توصیفی

در اشعار وصفی کلیه واقعیات اطراف کودک هر گونه که هست قابل توصیف است به شرط آنکه کوتاه سروده شود مانند شعر برف از پروین دولت آبادی

شعر برف :

برف آمد . برف آمد	آتشی روشن کنیم
برف آمد برف آمد	جامه ای بر تن کنیم
شاخه خشک درختان	پر شده از برف سفید
می توان گل های برفی را	ز روی شاخه چید
برف می رقصد چه زیبا	برف می رقصد چه شاد
برف می رقصد به همراهی باد	

مضامین تمثیلی

در اشعار تمثیلی کودکان همه چیز از جانور گرفته تا گیاه اشیاء مادی و ذهنی می تواند چون آدمیان گفتار و رفتار کند . در انواع تمثیل ها اشیاء عموم یا مخاطبند و یا متکلم . یا مخاطب و متکلفند یا کودک که خواننده ی شعر تمثیلی است . خود ناظر و شنونده ای است ساکت و اشیاء و امور در عمل و عکس العمل هستند . این گونه اشعار مورد توجه کودکان در سنین پایین تر می باشد

مضامین رفتاری و آموزشی

مضامین رفتاری : شامل اشعاری است که در مضامین اخلاقی و یا تربیتی آشکار یا نهفته باشد .

مضامین آموزشی : اشعاری که دارای مضامین آموزشی هستند برای کودکان سه چهار تا شش ساله مناسب می باشد .

در این اشعار جنبه شعری است . در حین این اشعار آموزش اعداد - شمارش - اعضای بدن - نام حیوانات و گیاهان و اشیاء ... قابل آموزش می باشد . اشعار بازی ساز و بازی آموز نیز می توانند در این دسته از اشعار قرار بگیرند .

مضامین چند جنبه ای

مضامین ترکیبی یا چند جنبه ای شامل یک شعر است که چند تا (بیش از یک مضمون) از مضامینی که در باره آنها توضیح داده شده در آن شعر گنجانده شود. مثلاً چیستان ها.

وزن و قافیه در شعر کودک

وزن و قافیه به شعر کودک اهنگ خاصی می دهد که همین اهنگ توجه کودک را به شعر زیاد می کند و در شعر کودکان بیشتر اوزان هجایی و عروضی وجود دارد.

وزن هجایی

-درباره قافیه: آخرین هجای هر مصراع از بیت شعر کودک را در نظر می گیریم به طوری که کلمه آخر این هجا ها از نظر حرف مانند هم یا از لحاظ تلفظ شبیه به هم باشند و اگر یک بیت شعر کودک چنین بود دارای قافیه است. این نوع قافیه را قافیه انتهایی می گوییم.

-اگر شعری دارای قافیه انتهایی نبود باید در وسط هر مصراع از یک بیت شعر دنبال قافیه گشت که به آن قافیه میانی میگوییم اگر شعر هم دارای قافیه میانی یا انتهایی بود به آن شعر غنی می گوییم . مثال:

باز شد دیدگان من از خواب به به از افتاب عالم تاب

که آخرین هجابای این دو مصراع از بیت شعر خواب عالم تاب است که آخرین کلمات آن اب است پس این شعر دارای قافیه انتهایی است.

صنایع شعری

استفاده از صنایع شعری در شعر کودک باید با دقت بسیاری صورت گیرد وجود این صنایع نباید به حدی باشد که روانی و سادگی کلام را زدوده و رنگی از ابهام و پیچیدگی به آن دهد

صنایع شعری مورد استفاده در اشعار کودکان: ۱-تشبیه ۲-استعاره ۳-تکریر ۴-مطابقه(تضاد) . مورد ۱و ۲ خیلی از آن ها در شعر کودک استفاده می شود

انواع شعر کودکان: بعضی از انواع شعر کودکان بر اساس مضامین و مفاهیم آن عبارتند از:

1-لالایی ها

2- اشعار بی معنی (مهمل سرایی)

3- اشعار مربوط به زندگی کودکان

4- اشعار طنزی و شوخی امیز

5- قصه ها و حکایات منظوم

6-چستان

اشعار کتب درسی

*مقوله شعر در کتب درسی از اهمیت ویژه ای برخوردار است

*اشعار منتخب در کتاب های درسی باید تابع هدف آموزشی و مرتبط با مراحل رشد کودک باشد.

-عدم تجانس در آوردن اشعار کهنه و نو (از لحاظ روانی و دشواری) خود می تواند سبب بی رقبتی در نسل جوان شود. هر چه سن کودک بیشتر می شود قافیه قوی تر می شود و رعایت مقوله قافیه جدی تر. مثال:

قدرت خدا

خدایش افریده

هر چه که بیند دیده

درخت و سبزه و گل

خورشید و ماه تابان ستاره درخشان

این همه رابه قدرت خدا نموده خلقت

سوسن و سرو و سنبل

شعر:مادر

قربان مهربانی و لطف و صفای تو

ای مادر عزیز که جانم فدای تو

همپایه محبت و مهر و صفای تو

هرگز نشد محبت یاران و دوستان

زیرا بود رضای خدا در رضای تو

خشنودی مایه خشنودی من است

می ریختم تمام جان را به پای تو

گر بود اختیار جهان به دست من

اهداف اصلی شعر کودک

رعایت چند نکته ضروری:

-شاعر کودکان باید علاوه بر تسلط کافی بر فن شاعری از مراحل تکوینی رشد کودک نیز آگاه باشد و هدف اصلی در شعر نباید فراموش شود.

-هیچگاه از شعر به عنوان وسیله ای مستقیم برای آموزش استفاده نشود.

-انتخاب به موقع شعر و به کارگیری صحیح و متناسب آن نقش زیادی در تاثیر گذاری شعر دارد. مثلاً اجبار کودکان برای حفظ طوطی وار شعار کتاب هاب درسی شان خود سبب گریز آنان از این پدیده هنری می شوند.

-باید دامنه انتخاب شعر (از هرنوع) را برای کودک وسیع تر کرد.

اهداف اصلی شعر کودک به شرح ذیل است:

۱-مشق قول کننده و به سخن آورنده و پرکننده خلا فکری

۲-شادی بخش و نشاط آور

۳- حاوی نکات اخلاقی_اجتماعی

۴-حاوی اطلاعات آموزنده و تازه

۵- برانگیزاننده حس کنجکاوی

۶- اندیشه ساز و خیال پرداز

۷- پویا و متحرک

فصل پنجم

بررسی کتاب های تصویری کودکان

تصویر یکی از عناصر اصلی کتاب های کودکان است. جذابیت تصاویر تاحدی است که کودک را به سوی کتاب و کتاب خوانی سوق می دهد. یکی از اولین کتاب های تصویری که برای کودکان طراحی شد: اربیس پیکچر بود که در سال ۱۶۵۷ یا ۱۶۵۸ انتشار یافت. آغاز مصور سازی کتاب های کودکان با قاعده و سبک آمروزی از قرن نوزدهم و از غرب شروع شد.

-تصاویر به درک موضوع و دوری از طولانی شدن کلام کمک می کند. بسیاری از مسائلی که با کلمات قابل انتقال نیستند به وسیله تصاویر قابل تفهیم و انتقال می باشد. کتاب های تصویری گام های نخست برای آشنایی کودکان با کتاب و کتابخوانی هست. تصویر گرایی جذابیت متن را بیشتر می کند.

توجه: کتابهای کمیک و فتورمانها که در آن ها داستان به صورت تصویر ارائه می شود و با هر تصویر چند جمله کوتاه آورده می شود از نظر تربیتی مورد قبول نیست زیرا کودکان را بیشتر به تصویر خوان عادت می دهد و مانع فعالیت واقعی ذهن کودک می شود و مروج بی فرهنگی و از خود بیگانگی است. مثلاً تن تن

اهداف مصور سازی کتابهای کودکان

بعضی از این اهداف عبارتند از:

- جذب کودک به سوی کتاب
- هموار ساختن راه یادگیری در کودک کم سن
- کمک به فهماندن بهتر موضوع کتاب

-برقراری ارتباط عاطفی و معنوی بین کودک و شخصیت‌های کتاب

-القائ مفاهیم مثبت

-پرورش قدرت تخیل و ذوق سلیم

-رفع نارسایی نوشتاری کتاب

- تقویت ذوق هنری

ویژگیهای تصاویر در انواع کتابهای کودکان

کتابهای مربوط به کودکان به اقتضای سنین مختلف و استعداد یادگیری آنان به دسته های مختلفی قابل تقسیم می باشد .

تصویر در کتابهای کودکان نیز به تبعیت از طبقه بندی فوق به دسته های متفاوت تقسیم می شوند :

۱-تصاویر در کتب دوره پیش دبستانی

۲-تصاویر در کتب دوره دبستانی

۳-تصویر در کتب دوره نوجوانی

فصل ششم

بررسی نقد ادبیات کودکان

هدف های رفتاری

* بیان نقد ادبیات کودکان در دوران بعد از ظهور اسلام

*تعریف نقد

* بیان انواع نقد

* تشریح نقد ادبیات کودکان و مقایسه آن با نقد ادبیات بزرگسالان

* بیان ویژگی های منتقد ادبیات کودکان

تعریف نقد

نقد در لغت : یعنی جدا کردن دینار و درهم و سره از ناسره و تمیز دادن خوب از بد و آشکار کردن محاسن و معایب و اصولاً تشخیص محاسن و معایب سخن .

نقد در اصطلاح ادبی : از بررسی و تعیین ارزش آثار ادبی و شناخت ارزش و بهای ارزش آثار ابداعی و آفرینش های ادبی و بررسی اصول و قواعد و علل عواملی که سبب می شود اثری مورد رد یا قبول واقع میشود

مکاتب متعددی در نقد وجود دارد بعضی از آنها به شکل صوری و ظاهری و بعضی به محتوا و دورنمایه می نگرند

انواع نقد

۱- **نقد لغوی :** به شکل ظاهری اثر توجه می شود و از کاربرد صحیح کلمه و ابداع ترکیبات و تعبیرات نو و خوش آوا بحث می شود و مترادف نیز توجه خاص می گردد.

۲- **نقد فنی :** به بحث درباره چگونگی کاربرد فنون بلاغی در شعر و نثر می پردازد

پایه گذار آن : ارسطو

۳- **نقد زیبایی شناسی :** در واقع بررسی جوهر هنر به دور از محتوای خاص آن است . بنیان گذار آن : کالریج انگلیسی - آلن پور آمریکایی - مکب ادبی (پارناس) در فرانسه

۴- **نقد اخلاقی :** یکی از قدیمی ترین روش های نقد می باشد در آن به بررسی رعایت اصول اخلاقی در آثار می پردازند

نخستین افراد در این مورد: افلاطون و ارسطو

۵- نقد اجتماعی: منتقدان اجتماعی آثار معتقدند که هر اثری مولود زمان و محیط اجتماعی و نژاد می باشد بنابراین سعی در برقراری ارتباط بین ادبیات و جامعه و تاثیر جامعه بر ادبیات داشتند. افرادی چون برشت و کامو و ژان پل سارتر و در ایران نیز فردوسی و مولوی و سنایی و عطار و حافظ و ناصر خسرو.

پس از انقلاب مشروطه: ادیب الممالک فراهانی و علی اکبر دهخدا و نسیم شمال و ملک الشعرای بهار و میرزاده عشقی و طالبوف و میرزا اقاخان کرمانی و زین العابدین مراغه ای
۶- نقد تاریخی: یکی از رایج ترین شیوه های نقد می باشد. این نقد به تحلیل یک اثر ادبی از چشم انداز تاریخی و تاثیر اوضاع و احوال زمان بوجود آمدن اثر می پردازد. این نقد به تنهایی قادر به بررسی و تحلیل و تجزیه یک اثر از دید انتقادی نیست. در ایران به این نقد توجه خاص می شود.

۷- نقد روان شناسی: در این شیوه منتقدان ارزش های روان شناسی را در فهم آثار ادبی بسیار مهم میدانند مثال: در اروپا افرادی چون راسین و شکسپیر و ایبسن و متزلینگ از نقادان معروف در این مکتب: ای. ریچاردز و هربرت رید

آنچه در نقد بسیار اهمیت دارد انگیزه و نوع نگرش منتقد به موضوع مورد نقد است. البته انگیزه اصلی هر نقد بررسی ویژگی های خوب و بد اثر و شناساندن و گسترش زیبایی ها و نیکی ها است. در هر نقدی ناقد باید متوجه دو جهت باشد:

۱- خوانندگان

۲- صاحب اثر (مؤلف- مترجم- نویسنده)

به طور کلی نقد ادبیات کودکان و بزرگسالان از نظر اصول تفاوت چندانی با هم ندارد اما معیار های ارزشیابی کودکان و بزرگسالان به علت ویژگی های خاص کودکان سبب تفاوت این دو گروه گردیده است. در انواع مختلف نقد ادبیات کودکان اصل و معیار کودک است.

برای نقد کتاب های کودکان باید به دو جنبه توجه کنیم:

۱- ظاهری: (توجه به تصاویر- صفحه آرایی- قطع یا اندازه کتاب - نوع حروف- نوع کاغذ- جلد و صحافی

۲- باطنی: (هدف کتاب - موضوع و قالب-عوامل و سبک نگارش)

بنا به فرمایش حضرت محمد (ص) دانشی که انسان در خردسالی فرا میگیرد همچون نقشی است که بر روی سنگ حک شده باشد و مولا علی (ع) می فرمایند: دل کودک خاصیت نقش پذیری دارد.

حال که می دانیم تعلیم و تربیت کودکان و نقش ادبیات کودکان چه اثری مهمی در آینده کشورمان دارد به اهمیت منتقد پی می بریم.

خصوصیات و ویژگی های منتقد ادبیات کودکان

۱-منتقد باید خود نویسنده یا شاعر کودکان باشد

۲-از روان شناسی کودک و رشد اطلاع کامل داشته باشد

۳-به موضوع مورد نقد کاملا احاطه داشته باشد

۴-زبان کودکان را بشناسد و قادر به تطبیق سبک نگارش با موضوع باشد

۵-هدف نهایی نقد را که راهنمایی و خدمت است فراموش نکنند

۶-از حب و بغض و غرض ورزی با نویسنده پرهیز کند

۷-از اعمال سلیقه شخصی در ارزیابی موضوع مورد نقد پرهیزد

۸-هر اثری را متناسب با سطوح ان اثر (از نظر گروه های سنی و ویژگی های فردی)

مورد مطالعه و نقد قرار دهد

۹-در نقد کتاب کودکان متأثر از مد و سلیقه بازار کتاب نباشد

۱۰-حامی فرهنگ ملی و دینی کشورش بوده و در حفظ شعایر کلی ان کوشا باشد

۱۱- از بیگانه پرستی و نفوذ فرهنگ بیگانه در آثار کودکان جلوگیری کند.

۱۲- به طور جدی با کتاب هایی که سبب تحمیق و تخدیر و صرفاً سرگرم کردن است برخورد کند

۱۳- در نهایت انتخاب کتاب را برای خواننده سهل و آسان نماید.

فصل هفتم : بررسی منابع مذهبی در ادبیات کودکان

-کودک به طور فطری و ذاتی خدا جو است و در ذهن کودک از دوران طفولیت توجه به خدا وجود دارد و توانایی او و بسیاری سوالات دیگر نقش می بندد که در پی یافتن پاسخی قانع کننده برای او می باشد.

-سن چهار سالگی سن چرا ها نامیده است. آنچه در این سن در کودک زنده می شود فطرت اوست و دوران کودکی مهم ترین دوران تربیت است. همچنین پیامبر اکرم (ص) می فرمایند:بهترین چیزی که پدر می تواند به فرزندش عطا کند ادب و تربیت نیکو است.

-یکی از وسایل و عوامل اصلی برای تربیت آموزش های دینی است. برای موفقیت در این راه پر اهمیت باید پیش از همه نیاز فطری کودکان را جدی بگیریم و شناخت صحیح کودک و روان شناسی رشد را نیز در نظر داشته باشیم.

- وقتی کودک وارد عرصه اجتماع می شود. مربیان و اولیا می توانند کودک را با مسئله جهان بینی و شناخت جهان هستی و خدا آشنا سازد.

اصولا کتاب های دینی را می توان در قالب های مختلف به رشته تحریر در آورد.چند نمونه از ان عبارت اند از:

۱-کتاب های داستانی (دینی)

۲-کتاب های غیر داستانی (دینی)

۳-شعر کودکان (دینی)

کتاب های داستانی (دینی):

- می توان مفاهیم بی شماری را در قالب داستان به کودک اموخت. به ویژه مسائل دینی و مذهبی از این طریق به نحو موثری قابل آموزش می باشد.

- کتاب اسمانی قران ضمن داستان های واقعی شور انگیز نهضت های پرشور پیامبران را در ایاتی ارزنده برای انسان شرح می دهد

ویژگی داستان های قرانی: با ایات محکم به بیان بهترین وقایع و تحلیل ان ها می پردازد و اگر در بعضی از داستان ها جزئیاتی را تشریح می کند برای به دست دادن قانون کلی است

از انواع کتاب های مذهبی: داستان زندگی پیامبر اسلام و داستان زندگی صحابه

از انواع کتاب های دینی: داستان راستان_ مجموعه قصص الانبیا_ اصحاب کهف

انواع داستان های دینی موجب چنین مواردی می شود:

۱- عبرت انگیزی هدف اصلی است ۲- آموزش راه خدایی زیستن به کودکان

کتاب های غیر داستانی (دینی)

این نوع کتاب ها شامل کتاب های علمی می شود که بر اساس دیدگاه قران و کتاب های دینی مسائل عملی را مورد پژوهش قرار می دهند و شناخت علمی از کودک و جهان پیرامون او داده می شود. به عنوان مثال: کتاب های قران و طبیعت و خدا و اختراعات از دیدگاه علم قران

همچنین: ۱- سرگذشت نامه ۲- کلمات قصار ۳- ترجمه ایاتی از سوره های مبارکه قران

مجید ۴- کتاب های مرجع

شعر کودکانه (دینی)

محور موضوعی اغلب اشعار کودکانه دینی بیانگر لحظه های پر احساس راز و نیاز کودکانه با

خداوند است مانند: اسمان را بنویس _ چشمه نو _ قصه های قران (منظوم)_ ضامن اهو

ویژگی کتاب های دینی کودکان:

- تقویت انگیزه خداشناسی در کودکان
- توجه به اصل انسان سازی و خود سازی
- تشویق و ترغیب کودکان به تفکر در جهان پیرامون نشان
- استفاده صحیح از منابع اصیل دینی
- در نظر گرفتن اهداف اصلی ادبیات کودکان (به طور اعم)
- آشنا ساختن کودکان با واقع بینی و پرهیز از جنبه های خرافی
- توجه به گروه های سنی کودکان در گزینش مطالب و منابع اصلی و اقتباس موضوع متنوع

فصل هشتم: تاثیر جنگ در ادبیات کودکان

یکی از عواملی که به طور مستقیم و غیر مستقیم در تمام ابعاد و زوایای (آموزشی- تربیتی- اقتصادی- سیاسی و ...) یک جامعه موثر است مسئله حاد جنگ است. تنها جامعه ای می تواند از میدان جنگ و ورطه نابودی و هلاکت سرافراز و سر بلند بیرون آید که با حربه هوشیاری و آگاهی پیش رود و پیامد های ناگوار آن را به سازندگی و ترمیم دوباره مبدل سازد.

ادبیات جنگ:

اثار باقی مانده از نویسندگان و دست اندرکاران هنو و ادب هر جامعه بازتابی است که عقاید و نظرت آن نشات گرفته و از اوضاع اجتماعی و سیاسی و ... دوران نشان. خمیر مایه اصلی ادبیات جنگ خصوصا ادبیات کودکان نیز از واقعیت زمان سرچشمه گرفته است. افرینندگان اثار ادبی یا خود در نبرد شکست داشته اند و یا وقایع را از زبان راویانی صدیق شنیده بودند.

ادبیات کودکان در این دوران تنها نقش راوی را نداشت: کودکان ما با حضور در این نبرد ادبیات جنگ را با دورنمای مقاومت و ایثار بنا نهادند.

اهداف ادبیات جنگ:

نویسندگان باید برای طرح مسائل و وقایع جنگی در آثارشان باید به برخی از مسائل توجه بیشتری نمایند از جمله:

- ترویج صلح و دوستی
- برانگیختن حس آیین پرستی و وطن پرستی
- کمک به حفظ سابقه فرهنگی
- آموزش دفاع و مقاومت
- ایجاد نوعی واقع گرایی در کودکان
- عدم معرفی جنگ به عنوان یک راه حل

معرفی بعضی از آثار کودکان در زمینه جنگ

در این زمینه کتاب های کودکان و نوجوانان در قالب های مختلف قصه - شعر-کتاب های تصویری - نشریات وتهیه و تنظیم شده.

کتاب های داستانی نظیر:

- دامی برای گل میخک اثر محمدرضا محمدی پاشاک
- آن در کنار نور اثر دکتر محسن پرویز
- میهمان ملائک اثر امیر حسین فردی
- میرزا اثر ابراهیم حسن بیگی (برای نوجوانان)
- کودکی های زمین اثر جمشید خانیان

-هدیه ام اشیانه کبوتر است اثر یوسف قوجق

-سوک سهراب اثر جعفر ابراهیمی (شاهد)

همچنین در زمینه جمع اوری خاطرات :برگ هایی از خاطرات جبهه یا تهیه کتب با عنوان فرهنگ جبهه و برگزاری مسابقات قلم –شب شعر دفاع مقدس و انتشار سلسله مقالات در مورد جنگ و نشریاتی نظیر رشد جوانان و سروش نوجوانان و

فصل نهم : نقش کتاب های کودکان در تعلیم و تربیت کودکان معلول

معلولیت و انواع آن:

کودکان معلول پیش از معلولیت کودک اند.کودکی با نیاز ها و خواسته ها و توانایی های کودکانه شان در دنیای امروز شاهد بسیاری از فعالیت ها هستیم که معلولین نقش سازنده ای در آن ها ایفا می کنند.

دنیای تکنولوژی و جهان خلاق آینده بیش از پیش به این گونه افراد نظر دوخته و برایشان جایگاه و پایگاه رفیعی منظور داشته است . معلولین در جهان امروز در عرصه های ورزشی و علمی و فرهنگی و ... نقش بسزایی دارند.

برای سهولت مطالعه اغلب این قبیل کودکان را به دو زیر مجموعه کلی تقسیم می کند:

۱-کودکان با معلولیت های جسمی:مانع بروز کارآمد توانایی های بدنی یا جسمی کودک است

۲-کودکان با بیماری ها یا اختلالات تندرستی:تنها نیاز به مراقبت های مداوم پزشکی دارد

کودکان معلول در دسته های مختلف قرار می گیرند از آن جمله عقب ماندگی ذهنی – ناشنوایی-نابینایی و کم بینایی- فلج مغزی – اسیب دیدگی و یا چند معلولیتی – کودکان مبتلا به اختلالات یادگیری یا کودکان ناخوان و یا کودکان کندخوان و عقب مانده کلامی و زبانی .

بعضی ها تصور می کنند آموزش کودکان استثنایی باید در محلی جداگانه صورت گیرد در حالی که نحوه آموزش و محتوای آن از اهمیت برخوردار است نه محل خاص و مکان متفاوت. بنابراین برای این کودکان آموزش پذیر باید آموزش دهندگانی را با معلومات خاص آماده ساخت.

بعضی از خصوصیات این مربیان چنین است:

- ۱- برخورداری از صبر و حوصله بیش از حد معمول
- ۲- توجه بیشتر به جنبه های مشابه این کودکان با دیگر کودکان
- ۳- و داشتن کودکان معلول به تلاش و کار
- ۴- تشویق به موقع برای افزایش و تثبیت توانایی آن
- ۵- تکرار مطالب برای یادگیری بهتر با توجه به بعضی از اختلالات یادگیری در کودکان
- ۶- محبت و توجه دقیق به دور از ترحم

انواع کتاب های کودکان معلول و ویژگی های آن:

-اثر ادبی کودکان اثری هنری است که باید مجسم کننده احساسات قلبی و عواطف آنان و سخن گوی واقعیت های زندگی شان باشد. در کتاب های کودکان معلول باید به جنبه های متفاوتی علاوه بر مشترک آنان با کودکان معمولی توجه کرد.

به عنوان مثال برای کودکان نابینا:

۱- برای موارد درسی. آموزشی مراجع: کتاب های بریل (توسط لویی بریل)

۲- برای خواندن کتاب های داستان: کتاب گویا

یا به عنوان مثال برای کودکان نابینا و یا کم بینا:

۱- برای پی بردن به شکل اشیاء و اجسام: کتاب های لمسی

به عنوان مثال برای کودکان کم بینا یا دچار مشکل مغزی:

-کتاب هایی با حروف درشت

به عنوان مثال برای کودکان کندخوان باهوش:

-کتاب های آسان

این روش هم برای کودکان نارسا خوان و هم برای معلولیت های مغزی –ناشنوایی- عقب ماندگی ذهنی و کم بینایی مورد استفاده است و البته زبان باید ساده و به دور از اغراق باشد

درپایان ضمن بیان محتوای کلی و اصلی ویژگی های کتاب های کودکان معلول:

-ابزار نگارشی عادی و معمولی در مورد معلول و معلولیت

- عدم برخورد احساسی با مسائل معلولین

-پرهیز از هر نوع شوخی و طنز نسبت به مسائل معلولین

-ایجاد تحرک و انگیزه زندگی

-ایجاد حس مشارکت در کارهای اجتماعی

-ایجاد خودباوری در کودکان معلول

-تقویت حواس و اعضای سالم(تقویت توان کودک معلول)

-آموزش نظم و تربیت

فصل دهم: آشنایی با جوایز و سازمان های بین المللی و ملی ادبیات کودکان

یکی از اهداف اصلی و اساسی ادبیات کودکان ایجاد صلح و برقراری تفاهم بین المللی است و کتاب های کودکان بهترین وسیله ارتباط است.

اقدامات جهانی به این منظور صورت گرفته است از جمله:

- ایجاد دفاتر و سازمان های بین المللی
- تشکیل نمایشگاه های جهانی عکس و کتاب و فیلم
- تشکیل سمینار ها و گردهمایی ها و کنگره های بین المللی کودک و نوجوان

اهداف:

در ادامه این فعالیت ها و به منظور بزرگ داشت از مقام کسانی که برای کودکان و ایجاد پیوند بین المللی آن ها گام هایی برداشته اند جوایز داخلی و جهانی در نظر گرفته شده.

معرفی بعضی از جوایز بین المللی:

۱- جایزه جهانی هانس کریستین آندرسون (جایزه ادبی - هنری است): هر دو سال یک بار

۲- جایزه برادران گیریم: هر یک سال در میان

۳- جایزه ای از روزنامه آساهی از توکیو ژاپن: هر دو سال یک بار

۴- جایزه شانکار

۵- جایزه نیوبری: سالیانه و مستمر

هر کشوری جوایز داخلی نیز برای این منظور در نظر گرفته می شود از جمله این
جوایز در کشور ما:

-یمینی شریف بانی چنین جوایزی بود

-جایزه وزارت ارشاد

-جایزه قلم

-جایزه جشنواره هشت سال دفاع مقدس: از سوی وزارت ارشاد

در کسب رضای حق موفق و پیروز باشید

رزاقی